

Список джерел інформації

1. Бондар М., Цятковська О., Цятковська А. Соціальне забезпечення: міжнародно-правовий аспект. Вчені записки Університету «КРОК». 2021. № 4 (64), С. 96–105. DOI <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-64-96-105>
2. Мелеганіч Г. Освітні пріоритети в Цілях сталого розвитку ООН до 2030 року: досвід України. Міжнародний науковий вісник. 2022. № 1-2 (25-26). С. 92-100.
3. Мельник В.П. Поняття та ознаки міжнародно-правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2020. № 2 (22). URL : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2020/n2/20mvpozi.pdf>
4. Мішина С.В., Мішин О.Ю. Міжнародний досвід надання соціальних виплат. Ефективна економіка. 2021. № 10. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.10.79. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9414>
5. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 року. № 722/2019 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
6. Сімакова С.І., Малишко І.В. Міжнародно-правове регулювання соціального захисту безпритульних та бездоглядних дітей в умовах війни. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2023. С. 60-66.
7. Федько О.А. Багатоаспектність поняття здоров'я у сучасній науковій думці. Державне управління. URL : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=76>
8. Щербюк Н.Ю. Право на соціальне забезпечення: деякі аспекти генези міжнародно-правового регулювання. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 7. С. 131-134.
9. Як змінювався рівень бідності в Україні. URL : <https://www.slovoidilo.ua/2023/05/04/infografika/ekonomika/yak-zminyuvavsvya-riven-bidnosti-ukrayini>

ГОНЧАР Андрій Сергійович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (Україна, м. Харків);

ГРЕНЬ Лариса Миколаївна

д.держ.упр., проф., Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (Україна, м. Харків)

СОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА: ЗАВДАННЯ, ПРИНЦИПИ, КРИТЕРІЇ

Державні соціальні допомоги порівняно новий вид соціального забезпечення. Їх поява зумовлена необхідністю подолання ряду негативних наслідків переходу економіки до ринкових відносин [4, с. 157]. Соціальна допомога – система заходів, спрямованих на повернення особи до активного життя та праці, відновлення соціального статусу і формування в особи якостей, установок щодо пристосування до умов нормальної життєдіяльності шляхом правового і матеріального захисту її існування, підготовки до самообслуговування з формуванням здатності до пересування і спілкування, повсякденних життєвих потреб тощо.

В основу надання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, а також надання деяких інших видів допомоги покладено прожитковий мінімум – базовий державний соціальний стандарт, залежно від якого визначається право особи на державну соціальну допомогу [2].

Серед характерних рис соціальних допомог виділяють такі: 1) вони мають аліментарний характер, оскільки призначаються безоплатно і не пов'язані з трудовою діяльністю особи чи сплатою нею страхових внесків; 2) основним джерелом їх виплати є кошти Державного чи місцевого бюджетів. Переважно для виплати цих допомог кошти надходять у вигляді субвенцій до місцевих бюджетів; 3) перелік категорій осіб, які мають право на такі допомоги, визначається законами України; 4) вони надаються з метою матеріальної підтримки малозабезпечених або для компенсації (часткової чи повної) витрат, які понесені у зв'язку з настанням соціального ризику; 5) розмір допомог, як правило, співвідноситься з величиною прожиткового мінімуму або з гарантованим рівнем забезпечення такого мінімуму; 6) їх призначення має так званий адресний характер [4, с.158].

Соціальна допомога – це грошова допомога й допомога в натуральній формі, що здебільшого фінансується з бюджету та добровільних пожертвувань і сплачуються людям, які перебувають у потребі, як на основі перевірки їхнього доходу та засобів існування, так і за певними критеріями без перевірки доходу. В Україні не прийнято єдиного законодавчого акта, який би закріплював усю систему державної соціальної допомоги. Принципи надання соціальної допомоги в Україні є: адресність, доступність, добровільність, гуманність, пріоритетність у наданні соціальної допомоги неповнолітнім, сім'ям з дітьми, непрацездатним громадянам, надання соціальної допомоги на основі встановлених соціальних стандартів у розмірах та на рівні, що відповідає потребам особи й обумовлюється економічними можливостями держави; цільового використання коштів, призначених для надання соціальної допомоги; безповоротності соціальної допомоги.

Завдання соціальної допомоги – полегшити матеріальний стан людей, які опинилися у скрутному матеріальному становищі, незалежно від їхньої трудової діяльності.

Соціальна допомога в Україні надається за такими принципами: адресності; доступності; добровільності; гуманності; пріоритетності в наданні такої допомоги неповнолітнім, сім'ям з дітьми, непрацездатним громадянам; надання соціальної допомоги на основі встановлених соціальних стандартів у розмірах та на рівні, що відповідає потребам особи й обумовлюється економічними можливостями держави; цільового використання коштів, призначених для надання соціальної допомоги; безповоротності соціальної допомоги. Соціальна допомога (соціальний захист, соціальне забезпечення) виявляється у вигляді пенсій, допомог, надання матеріальної допомоги, обслуговування хворих і престарілих, турботи про дітей. Отже, в широкому розумінні соціальна допомога повністю ототожнюється із системою державного соціального забезпечення громадян. У вузькому розумінні соціальна допомога – це виключно грошова виплата (одноразова чи періодична), яка призначається

окремим категоріям громадян у порядку і розмірах, передбачених законодавством.

Соціальна допомога як форма соціального забезпечення населення України поділяється за такими критеріями:

- 1) за цільовим призначенням;
- 2) залежно від правової підстави виникнення права на соціальну допомогу;
- 3) за формою призначення та виплати;
- 4) за категорією громадян, яким призначається соціальна допомога.

Українці з низьким доходом можуть отримати від держави соціальну допомогу на підтримку у складних життєвих ситуаціях. Для отримання допомоги малозабезпеченим сім'ям потрібно звернутися за місцем зареєстрованого або фактичного проживання до органу соціального захисту населення, виконавчого органу сільської, селищної, міської ради відповідної територіальної громади, або центру надання адміністративних послуг.

Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» у ст. 3 визначено такі види державної допомоги сім'ям з дітьми:

- 1) допомога у зв'язку з вагітністю та пологами;
- 2) допомога при народженні дитини, одноразова натуральна допомога «пакунок малюка»;
- 3) допомога при усиновленні дитини;
- 4) допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування;
- 5) допомога на дітей одиницями матерям;

Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та об'єднання громадян за рахунок власних коштів можуть запроваджувати додаткові види допомоги та встановлювати доплати до державної допомоги сім'ям з дітьми [3].

У державному бюджеті України на 2024 рік заплановано одноразове підвищення прожиткового мінімуму. Востаннє його розмір збільшувався у грудні 2022-го, на поточний рік уряд через повномасштабну війну не закладав підвищення. Від прожиткового мінімуму залежить низка соціальних виплат.

З 1 грудня 2023 року загальний прожитковий мінімум в Україні становить 2 589 грн (для працездатних осіб – 2 684 грн). Протягом 2024 року розмір прожиткового мінімуму буде таким: загальний – 2 920 грн; для працездатних осіб – 3 028 грн; для дітей віком до 6 років – 2 563 грн; для дітей віком від 6 до 18 років – 3 196 грн; для осіб, які втратили працездатність – 2 361 грн.

У 2024 році заплановано два етапи підвищення мінімальної зарплати. Таким чином мінімальна заробітна плата у 2024 році становитиме – у місячному розмірі: з 1 січня – 7100 грн, з 1 квітня – 8000 грн (у 2023 році – 6700 грн); у погодинному розмірі: з 1 січня – 42,6 грн, з 1 квітня – 48 грн (у 2023 році – 40,46 грн). Розмір мінімальної заробітної плати на рівні 1600 грн буде застосовуватися як розрахункова величина для обчислення виплат за рішенням суду [1].

Виплати на дитину. Сума допомоги при народженні дитини в Україні вже давно не змінювалась – 41 280 грн. Одразу виплачують 10 320 грн, далі по 860 грн протягом трьох років.

Грошовий еквівалент бебі-боксу з січня становитиме 7 689 грн. Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами для непрацюючих жінок, зареєстрованих у центрі зайнятості, у 2024 році складе 757 грн. Максимальний розмір допомоги одиноким матерям: для дитини до 6 років – 2 563 грн; для дитини від 6 до 18 років – 3 196 грн; для дитини від 18 до 23 років за умови навчання у ВНЗ на стаціонарі – 3 028 грн.

Допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування:

– до 6 років – 6 407,5 грн (якщо дитина з інвалідністю – 8 970,5 грн);

– від 6 до 18 років – 7 990 грн (якщо з інвалідністю – 11 186 грн).

Соціальна допомога особі, яка доглядає хвору дитину:

– до 6 років – 5 126 грн;

– від 6 до 18 років – 6 392 грн.

Мінімальний розмір аліментів на дитину, нагадаємо, не може бути меншим за 50 % прожиткового мінімуму. У 2024 це буде: на дітей віком до 6 років – 1 281 грн; на дітей віком від 6 до 18 років – 1 598 грн. Максимальний розмір аліментів згідно із законом становить 10 прожиткових мінімумів на дитину, у 2024 році це: на дітей віком до 6 років – 25 630 грн; на дітей віком від 6 до 18 років – 31 960 грн.

Допомога малозабезпеченим сім'ям. Рівень забезпечення прожиткового мінімуму для призначення допомоги у 2024-му становитиме: для працездатних осіб – 1 665,4 грн; для осіб, які втратили працездатність – 2 361 грн; для дітей віком до 6 років – 3 588,2 грн; для дітей віком від 6 до 18 років – 4 474,4 грн; для осіб віком від 18 до 23 років, які навчаються – 4 239,2 грн.

Соціальна допомога особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю. З січня та протягом усього 2024 року розмір державної соцдопомоги буде таким: особам з інвалідністю з дитинства І групи підгрупи А з надбавкою на догляд – 8 044,7 грн; особам з інвалідністю з дитинства І групи підгрупи Б з надбавкою на догляд – 4 722 грн; особам з інвалідністю з дитинства ІІ групи – 2 361 грн; одиноким особам з інвалідністю з дитинства ІІ групи, які за висновком медико-соціальної експертної комісії потребують постійного стороннього догляду з надбавкою на догляд – 3 659,55 грн; особам з інвалідністю з дитинства ІІІ групи – 2 361 грн; одиноким особам з інвалідністю з дитинства ІІІ групи, які потребують постійного стороннього догляду з надбавкою на догляд – 3 187,35 грн; на дітей з інвалідністю до 18 років – 2 361 грн; на дітей з інвалідністю до 6 років з надбавкою на догляд – 2 934,2 грн; на дітей з інвалідністю підгрупи А до 6 років з надбавкою на догляд – 6 778,7 грн; на дітей з інвалідністю від 6 до 18 років з надбавкою на догляд – 3 250,7 грн; на дітей з інвалідністю підгрупи А від 6 до 18 років з надбавкою на догляд – 8 044,7 грн; на дітей з інвалідністю до 18 років, захворювання яких пов'язане з Чорнобильською катастрофою – 2 479,05 грн; на дітей з інвалідністю до 6 років, захворювання яких пов'язане з Чорнобильською катастрофою з надбавкою на догляд – 3 760,55 грн; на дітей з інвалідністю підгрупи А, захворювання яких пов'язане з Чорнобильською катастрофою до 6 років із надбавкою на догляд – 7 605,05 грн; на дітей з інвалідністю, захворювання яких пов'язане з Чорнобильською катастрофою від 6 до 18 років з надбавкою на догляд – 4 077,05 грн; на дітей з інвалідністю підгрупи А, захворювання яких пов'язане з Чорнобильською катастрофою від 6 до 18 років із надбавкою на догляд – 8 871,05 грн.

Прогноз фінансування державного бюджету на 2024 рік передбачає зниження дефіциту державного бюджету до 20,4 % ВВП (в 2023 року – 27 % ВВП). Погашення державного боргу планується в обсязі 606,5 млрд грн, в тому числі внутрішні – 421,6 млрд грн та зовнішні – 184,9 млрд грн [5].

Список джерел інформації

1. Держбюджет-2024 підписано – якими будуть прожитковий мінімум, виплати і зарплати. URL : https://buh.ligazakon.net/news/223860_derzhbyudzheta-2024-pdpisano--yakimi-budut-prozhitkoviy-mnimum-viplati--zarplati
2. Загальна характеристика державної соціальної допомоги. URL : https://studies.in.ua/soc_zabezp/1546-zagalna-harakteristika-derzhavnoyi-socлноyi-dopomogi.html
3. Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми». Відомості Верховної Ради України. 02.02.1993 року. № 5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text>
4. Терела Г.В. Право соціального забезпечення: навч.-метод. посіб. Полтава, 2016. 248 с.
5. Уряд схвалив проект Державного бюджету на 2024 рік: від бюджету війни до економіки перемоги. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-proekt-derzhavnoho-biudzheta-na-2024-rik-vid-biudzheta-viiny-do-ekonomiky-peremohy>

ГРИНЬКО Сергій Володимирович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (Україна, м. Харків);

ГРИБКО Ольга Владиславівна

к.держ.упр., Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (Україна, м. Харків)

ПРИНЦИПИ СУЧАСНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Соціальна політика – це система програм, служб та заходів, що переслідують соціальні цілі. До цього поняття входять вторинні цілі тих програм, первинні цілі котрих є іншими: оподаткування та фінансова політика. Соціальна політика охоплює всі сфери життєдіяльності людей – виробничу, соціальну, політичну, духовну і регулює стосунки між суспільством, колективом, особою в кожній із цих сфер та зонах їх взаємодії [3, с. 55].

Тобто можна сказати, що соціальна політика – це система управлінських, регулятивних і саморегулятивних рішень, спрямованих на підвищення добробуту населення.

Системотворчий характер соціальної політики обумовлюється тим, що соціальна політика виступає елементом:

- життєздатності суспільства;
- стабілізації та розвитку суспільства;
- консолідації суспільства [4].